

ΕΛΛΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ,

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΔΙΑ ΤΟΝ

ΣΤΡΑΤΟΝ ΤΗΣ ΞΗΡΑΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΗΣ,

ἐκδιδόμενον

ΥΠΟ

ΒΛΑΣΙΟΥ Ι. ΒΑΛΤΙΝΟΥ,

ταγματάρχου τῶν Γεν. Ἐπιτελῶν.

Δυστυχῆς ὁ λαὸς ὁ μὴ θουσιάζων τὸ πᾶν
διὰ τὴν τιμὴν αὐτοῦ». ΔΕΚΕΡ.

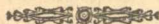

ΕΤΟΣ Γ.' — ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΚΕ.' ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 15.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΡΜΟΥ.

(κατὰ τὴν ὁδὸν Μουσῶν, ἀριθ. 2.)

—
1872.

ΠΕΡΙ ΘΕΣΜΟΥ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ, ΑΦΟΡΩΝΤΟΣ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΑΥΤΗΣ ΔΥΝΑΜΕΩΝ,

ὑπὸ Κ. Α. Π. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ,
ὑπολοχαγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ.

Ἐπειδὴ ἀπό τινος ἢ ἐν Ἑλλάδι εἰσαγωγὴ θεσμοῦ, ἀφο-
ρῶντος τὴν ἐπαισθητὴν τῶν στρατιωτικῶν τῆς δυνάμεων αὔ-
ξισιν, ἀπασχολεῖ κάπως τὴν ἡμετέραν πολιτείαν, καὶ ἐπειδὴ
πολλοὶ μέχρι τοῦδε ἐπραγματεύθησαν διαφοροτρόπως τὸ ἀν-
τικείμενον τοῦτο, δὲν ἐθεώρησα καὶ ἐγὼ ἀπὸ σκοποῦ νὰ ἐκ-
θέσω τὰς περὶ τούτου σκέψεις μου.

Ἐπὶ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν, ἐν ἣ διατελοῦμεν σήμε-
ρον, χωρὶς ν' ἀποβλέπωμεν εἰς τὸ διέπον τὴν ἡμετέραν πο-
λιτείαν σύστημα διοικήσεως, εἰς τὸ ὁσημέραι ἀλλοιούμενον
ἐθνικὸν πνεῦμα, καὶ εἰς τὴν πλημμελεῖα τοῦ στρατοῦ κατά-
στασιν, φρονοῦμεν, ὅτι εἶνε μεγίστη πλάνη τὸ νὰ ἐπιδιώκω-
μεν τὴν αὔξισιν τῶν ἐθνικῶν μας δυνάμεων, ὡς ζωτικῶν,
οὕτως εἰπεῖν, στοιχείων τῆς περσιτέρω τοῦ Ἑλληνος εὐημε-
ρίας. Μηδόλως δὲ τιθέμενοι ὑπ' ὄψιν τὴν ἐθνικὴν ταύτην κα-
τάστασιν, ἀγνοοῦντες τὴν πολιτείαν τῆς Πρωσσίας καὶ τὰς
ζωτικὰς αὐτῆς δυνάμεις, ἀστόχως δ' ἀποδίδοντες τὰς προ-
σφάτους τοῦ Πρωστικοῦ ἔθνους ἐπιτυχίας εἰς τὸν ἀριθμὸν
τῶν στρατιωτικῶν τῆς δυνάμεων, λύομεν ἐξ ἄλλου τὸ Ἄνα-
τολικὸν ζήτημα, προτείνοντες ἐν Ἑλλάδι στρατιωτικὸν ὄργα-
νισμὸν ὅμοιον ἢ κατὰ μικρὸν τοῦ τῆς Πρωσσίας διαφέροντα,
ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ἐκ τούτου, ὅτι θὰ δυνάμεθα βεβαίως ἐν
κρίσιμῳ στιγμῇ νὰ παρατάττωμεν 40—60,000 μαχητῶν·
πάσχοντες ὅτι κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1866 Γάλλοι

τινές στρατηγοί, οἵτινες, τυφλώττοντες πρότερον ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῶν ἐγωΐσμου, ἐπεριδόμενοι εἰς τὴν νίκην τῆς Ἰένης, καὶ διηνεκῶς περιφρονοῦντες πάντα περὶ τὸν ὄργανισμὸν, τὸν ὄπλισμὸν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Πρωσσικοῦ στρατοῦ, ἐξέπλάγησαν ἤδη κατὰ τὰς πρώτας αὐτοῦ ἐπιτυχίας, ἐλαφρῶς ἀποδίδοντες πλέον ταύτας εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ὀπισθογεμῶν τυφεκίων.

Πῶτος δύναται ν' ἀρνηθῆ, ὅτι ἡ ἐν Ἑλλάδι εἰσαγωγὴ θεσμοῦ, ἀφορῶντος τὴν ἐπαισθητὴν τῶν στρατιωτικῶν τῆς δυνάμεως αὐξήσιν, δὲν εἶνε οἰωνὸς ἄριστος δι' ἅπαντα τὸν Ἑλληνισμόν. Ἄλλ' ὅταν ἀναλογισθῶμεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ καθ' ἑκάστην λαμβανούσας χώραν παρανομίας καὶ καταχρήσεις, τὰ μέγιστα ἀντικειμένους εἰς τὴν ἐφαρμογὴν θεσμοῦ ἐρειδομένου ἐπὶ τῆς ἐν γένει τῆς πολιτείας καὶ τοῦ λαοῦ ἠθικῆς ἀναπτύξεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς μεγάλας ζωτικὰς δυνάμεις, ἃς ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος στρατοῦ δρεΐλομεν ν' ἀντλήσωμεν, τότε ἀπελπίζομενοι, οὐ μόνον τὴν ἐφαρμογὴν θεσμοῦ τοιοῦτου ἀλυσιτελῆ θεωροῦμεν, ἀλλὰ καὶ μεγίστας συμφορὰς ἐν τῇ πολιτείᾳ προβλέπομεν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐξετάσωμεν διὰ βραχέων τὴν βαθμιαίαν καὶ κανονικὴν τοῦ Πρωσσικοῦ ἔθνος πρόοδον, δι' ἧς καὶ μόνης πρὸ ἐτῶν ἠδυνήθη νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ θεσμόν, ἀφορῶντα τὴν ἐπαισθητὴν τῶν στρατιωτικῶν του δυνάμεως αὐξήσιν, ἵνα καταπεισθῶμεν, ὅτι, ὑπὸ τὸ διέπον ἐν γένει τὴν ἡμετέραν πολιτείαν σύστημα διοικήσεως, ἡ εἰσαγωγὴ παρομοίου θεσμοῦ ἀνέφικτος παρ' ἡμῖν ἀποβαίνει.

Ἡ τοῦ Πρωσσικοῦ ἔθνος δύναμις καὶ αἱ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέουσαι νίκαι δὲν ἐρείδονται μόνον ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιωτικῶν του δυνάμεως, ἀλλὰ κυρίως ἐπὶ τῆς ἀμέμπτου αὐτοῦ διοικήσεως, τοῦ ἐκ τῆς καθολικῆς ἐκπαιδεύσεως διαδι-

δομένου αἰσθήματος τοῦ καθήκοντος, τῆς μεγίστης ἐπιτημονικῆς καὶ πρακτικῆς τοῦ στρατοῦ ἐκπαιδεύσεως, καὶ τέλος ἐπὶ τοῦ ὄπλισμοῦ καὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν ὄπλων, ἅτινα ἀπὸ κοινοῦ συνετέλεσαν, ὥστε τὸ Πρωσσικὸν ἔθνος ἐν διαστήματι αἰῶνος καὶ κατὰ τρεῖς διαφόρους ἐποχὰς ἠδυνήθη νὰ προκαταλάβῃ καὶ καταπλήξῃ ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Ἴνα δὲ τὸ ἔθνος τοῦτο ὑψωθῆ εἰς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ εὐκλειαν, ἐπέστησεν ἀπ' αὐτῆς ἐτι τῆς συστάσεώς του τὴν προσοχὴν εἰς τὴν καλὴν αὐτοῦ διοίκησιν, ἐπωφελοῦμενον δὲ ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς ἐπελθουσῶν αὐτῷ συμφορῶν, ἠδυνήθη τέλος διὰ τῆς ἀπαραμίλλου αὐτοῦ ἐπιμονῆς νὰ ιδρῶσθ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τῆς Γερμανικῆς ἐνώσεως.

Ἡ ἐν Ἰένη ἐπελθούσα τῇ Πρωσσίᾳ καταστροφή ὑπῆρξεν ἡ πρωτίστη τῶν τῆς ἀναγεννήσεως καὶ τῆς σημερινῆς εὐκλείας αἰτιῶν. Διότι τὸ ἔθνος τοῦτο μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἰένης ἐκμηδενισθὲν ἕνεκα τῆς βαρείας ὑποχρεώσεως, δι' ἧς κατεδικάσθη νὰ μὴ διατηρῆ ἐπὶ τῶν ὄπλων πλείονας τῶν 40,000 μαχητῶν, δὲν ἐμιμήθη ἡμᾶς τὴν σήμερον ζητοῦντας ν' ἀρυσθῶμεν ἐκ τῶν εὐημερούντων καὶ ἰσχυρῶν Κρατῶν θεσμοῦς ἀφορῶντας τὴν αὐξήσιν τῶν στρατιωτικῶν μας δυνάμεων, ἀλλ' ὑποκύψαν εἰς τὴν ἄδικον καὶ ὄλωσ σκληρὰν τῆς ἐποχῆς ἀνάγκην, καὶ καταγινόμενον νυχθημερὸν εἰς τὴν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πολιτείας αὐτοῦ μόρφωσιν, ἠρέυνα πρῶτον μὲν τὰ αἷτια, ἅτινα ἐπήνεγκον τὴν ἐν Ἰένη αὐτοῦ συμφορὰν, εἶτα δὲ τὰ μέσα τῆς ἐπανορθώσεως ταύτης, μελέτη προσιδιάζουσα εἰς τε τὰ ἔθνη καὶ τὰ άτομα, ἅτινα αἰσθάνονται φιλοτιμίαν καὶ ἐπιδιώκουσι μεγαλεῖον καὶ δόξαν! Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον οἱ διασημότεροι τῆς Πρωσσίας στρατηγοί, ἐμφορούμενοι ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς ιδέας νὰ καταστήσωσι τὸν ὀλιγάριθμον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τακτικῶν στρατῶν τὸν πυρῆνα ἐτέρου μέγισ-

νος, συνελθόντες και έρευνήσαντες τας παντοειδεις αὐτοῦ ελλείψεις και καταχρήσεις, αναδιωργάνουν αὐτὸν κατὰ τὰς ὑγειστερας τῆς εποχῆς ἀρχάς. Ἐν ταῦτῳ δὲ πολιτικοὶ ἔξοχοι και ἐπιστημοὶ οἰκογένειαι, φλεγόμενοι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης και τοῦ πατριωτισμοῦ, οἱ μὲν, καταγιόμενοι εἰς τὸν πολιτικὸν και στρατιωτικὸν τοῦ Κράτους ὄργανισμὸν, εἰς διδασκαλίας, εἰς ἐπιστημονικὰ συστήματα και εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἐπήνεγκον σπουδαίας ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταβρῦθμίσεις και βελτιώσεις, αἱ δὲ γεγόμεναι πρῶται τὸ παράδειγμα, παρεχώρησαν μέγα μέρος τῆς περιουσίας αὐτῶν εἰς τὸ ἔθνος. Μόλις δὲ κατὰ τὸ 1814 τὸ Πρωσικὸν ἔθνος, ἔχον 10 ἑκατομμυρίων πληθυσμὸν και 270 ἑκατομμυρίων προὔπολογισμὸν, τὰ μάλα εὐνομούμενον, ἀλλὰ μὴ δυνάμενον νὰ διατηρῇ στρατὸν ἀνάλογον τοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν, ἀνέγραφεν ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ τὸν θεσμὸν τῆς ὑποχρεωτικῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἀναπληροῦν οὕτω τὴν ελιγάρθμον κατὰ τὴν εποχὴν ἐκείνην τοῦ στρατοῦ του δύναμιν, και τὰς ἀναγκαίας πρὸς αὐξήσιν αὐτοῦ δαπάνας, διὰ τῶν πλεονεκτημάτων, ἅτινα ἐπιφέρει ἡ ἐφαρμογὴ ἀρχῶν ἐρειδομένων ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ἢ τῆς δικαιοσύνης. Ἀλλὰ κατὰ τὴν εποχὴν ταύτην ἡ Πρωσσία, ἀναγράφουσα θεσμὸν τοιοῦτον, ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι ἡ τε πολιτεία και ὁ στρατὸς αὐτῆς εὐρίσκοντο εἰς ἀπείρως διαφορετικὴν τῶν ἡμετέρων κατάστασιν. Διότι μόνον τὸ ἔθνος τοῦτο ἐπὶ μεγάλου Φριδερίκου, ἔχον 4 ἑκατομμυρίων πληθυσμὸν, και ἀγωνισθὲν ἐπὶ ἐπτὰ ὀλόκληρα ἔτη κατὰ τῶν ἰσχυρῶν τῆς Αὐστρίας δυνάμεων, ἠδύνατο εἰκότως κατὰ τὸ 1814 νὰ θεωρήσῃ τὴν μὲν πολιτείαν αὐτοῦ ἱκανὴν, ὅπως ἔχη θεσμὸν τοιοῦτον, τὸν δὲ στρατὸν ἀρμόδιον, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς πυρὴν ἐτέρου μείζονος. Κατὰ δὲ τὸ 1860 οἱ περὶ τὸν στρατιωτικὸν τοῦ ἔθνους ὄργανισμὸν ἀσχολούμενοι διάσημοι πολιτικοὶ και στρατιωτικοί,

ἀναγνωρίσαντες ἀφ' ἐνὸς μὲν τὰς ἀτελείας, ἃς οὗτος ἐπαρουσίασε κατὰ τὰς ἐκστρατείας τοῦ 1848 και 1849 (1), ἀφ' ἑτέρου δὲ, συμμορφούμενοι μὲ τὰς ἀνάγκας τῆς εποχῆς και τῆς ἐπιστήμης, ἐπήνεγκον τοσαύτας τροποποιήσεις περὶ τὸν πολιτικὸν και τὸν στρατιωτικὸν τοῦ ἔθνους ὄργανισμὸν, περὶ τὸν ὄπλισμὸν, και ἐν γένει περὶ τὴν ἐν ἀγῶνι τῶν στρατευμάτων διάταξιν, ὥστε τὸ Πρωσικὸν ἔθνος ἠδυνήθη κατὰ τὰς ἐκστρατείας τοῦ 1866 και 1870 νὰ καταβάλῃ δύο ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων τῆς Εὐρώπης ἔθνῶν.

Ἐξετάσαντες μέχρι τοῦδε τὴν βαθμιαίαν και κανονικὴν τῆς Πρωσσίας πρόοδον, δι' ἧς και μόνης πρὸ ἐτῶν ἠδυνήθη νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτῆς θεσμὸν ἀφορῶντα τὴν αὐξήσιν τῶν στρατιωτικῶν τῆς δυνάμεων, θεωροῦμεν ὅλως ἄσχοπον νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῶν ἡμετέρων, και τοῦτο, ὅπως καταδείξωμεν τὸ τῆς ἐν γένει διοικήσεως τῆς ἡμετέρας πολιτείας ὀλέθριον σύστημα, ὅπερ ἄλλως εἶνε γνωστὸν, ὡς ὃν καθ' ἑκάστην τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐν τῷ νομοθετικῷ και δημοσιογραφικῷ τύπῳ σφοδρῶν συζητήσεων και ἀντεγκλήσεων, και οὗ ἕνεκα καθίσταται εἰσέτι ἀνέφικτος ἡ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ ἐφαρμογὴ θεσμοῦ ἐρειδομένου ἐπὶ τῆς ἐν γένει τοῦ ἔθνους ἠθικῆς ἀναπτύξεως. Ταῦτα λοιπὸν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἀποροῦμεν, πῶς οἱ ἐπιδιώκοντες τὴν αὐξήσιν τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ διὰ τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ εἰσαγωγῆς Πρωσικῶ ὄργανισμοῦ δὲν θέλουσιν, οὐκ οἶδά πως, νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν και μελετήσωσι τὴν κατάστασιν τοῦ τόπου, εἰς ὃν ἐγεννήθησαν και ἐν ᾧ ζῶσιν, ἀν και γινώσκοντες, ἐκτὸς ἐὰν δὲν ἐμελέτησαν και παρηκολούθησαν τὸν τεσσαρακονταετη

(1) Χαρακτηριστικὸν τῆς εποχῆς ταύτης εἶνε ἡ ἐν τῷ Πρωσικῷ στρατῷ εἰσαγωγή τῶν ὀπισθογεμῶν τυφεκίων, ἅτινα μετὰ 18 ἔτη οἱ εὐρωπαϊκοὶ στρατοὶ παρεδέχθησαν.

βίον τοῦ ἔθνους ἡμῶν, καθ' ὃν, καίτοι τοσαῦται σπουδαῖαι μεταβολαὶ ἔλαβον χώραν ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως τοῦ μᾶλλον πληροῦντος τοὺς πόθους πάσης ἑλληνικῆς καρδίας θεσμοῦ τοῦ Συντάγματος, ἐν τούτοις μέχρι τοῦδε ἅπαντες γινώσκομεν ἄπόσον ἐπιτυχῶς ἐτύχομεν τῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἐνεργείας αὐτοῦ. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἀρχαιότατον ἔθνος καὶ τοσοῦτων μέσων ἀφθονοῦν, τὸ τῆς δημοκρατουμένης Γαλλίας, θεωρεῖ, καὶ ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν καὶ ἐνεκα τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ, ἐπιβλαβῆ τὴν εἰσαγωγὴν θεσμοῦ ὁμοίου πρὸς τὸν τῆς Πρωσίας, ἀρέσκονται παιδιᾶς χάριν, φαίνεται, τινὲς ἐν ἡμῖν νὰ θεωρῶσιν οὐ μόνον εὐκόλον ἐν Ἑλλάδι τὸν θεσμόν τοῦτον, ἀλλὰ καὶ βέβαια τὰ ἀποτελέσματα τῆς αὐξήσεως καὶ ἐνισχύσεως τοῦ στρατοῦ εἰς 60,000 μαχητῶν, ἐν ᾧ δὲ τὴν σήμερον ὑπάρχων ἐμπεριέχει 10,000 ἄνδρας περιβεβλημένους μόνον μετὰ στρατιωτικὴν ἐνδυμασίαν. Ἄλλ' ἂν πρὸς στιγμὴν υποθέσωμεν, ὅτι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εὐνοημένου, καὶ κατὰ συνέπειαν τοῦ ἐν λόγῳ θεσμοῦ ἐφικτοῦ καθισταμένου, τῆς δὲ Λαυριακῆς χώρας γενομένης ἐθνικῆς περιουσίας, καὶ χορηγούσης τὰ ἀναγκαῖα ἑκατομμύρια διὰ τὸν ἐξοπλισμόν, τὴν ἀποσκευὴν, τὸν ἱματισμόν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν διὰ τοῦ θεσμοῦ αὐξανομένων ἐθνικῶν δυνάμεων, τότε ἐξετάσωμεν, ἂν ὁ ἡμέτερος τὴν σήμερον στρατὸς κέκτηται τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα πρὸς καταρτισμόν καὶ μόρφωσιν τῶν δι' οἴου δήποτε ὀργανισμοῦ αὐξανομένων στρατιωτικῶν δυνάμεων.

Ἐἶνε δυνατόν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ ἡμέτερος στρατὸς δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πυρὴν ἐτέρου μείζονος, ὅταν οὗτος, μετὰ τοσαύτας καὶ τελικαύτας κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἐπενεχθείσας καὶ καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν στρατῶν ἐπιφερομένας τροποποιήσεις καὶ βελτιώσεις περὶ τὸν ἐξοπλισμόν, τὸν καταρτισμόν τῶν σωμάτων, καὶ τὸν σχημα-

τισμόν τῶν ἐπιτελείων, ἐνεκα τῆς πλημμελοῦς αὐτοῦ διοικήσεως, οὐ μόνον μέχρι τοῦδε μὲν ξένος ἀπαρῶν τῶν ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς στρατοῖς ἐπελθουσῶν μεταρρυθμίσεων, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην ἐπὶ τὰ χεῖρω προβαίνει; Ὅταν τὸ μὲν πεζικὸν ἢ τὸ ἵππικὸν εἰσέτι δὲν ὠπλίσθησαν δι' ὀπισθογεμῶν τυφεκίων, περὶ δέ τοῦ πυροβολικοῦ οὐδεὶς λόγος γίνεται, καὶ ταῦτα τῆς ἀλλαγῆς τοῦ στήματος αὐτοῦ ἀναγκαιοτάτης ἀποδεικνυμένης; ὅταν ἐν τάγμα πεζικοῦ, μία πυροβολοστοιχία καὶ μία ἰλη δὲν δύνωνται ἐντὸς 24 ὥρῶν καὶ ἐν πληρεστάτῃ εἰρήνῃ νὰ παρασκευασθῶσι καὶ ἐκτελέσωσι κανονικὴν πρὸς τὸ ἀρκτικὸν μεθόριον πορείαν; ὅταν τὰ δύο τοῦ στρατοῦ ἰσχυρὰ ἐρείσματα, τὸ μηχανικὸν καὶ τὸ σῶμα τῶν γεν. ἐπιτελῶν, ἐνεκα τοῦ διέποντος αὐτὰ σφαλεροῦ ὀργανισμοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον τῶν σπουδαίων αὐτῶν καθηκόντων ἀρίστανται, ὥστε ἀνωφελῆ τῶν στρατῶ ἀποβαίνωσιν; ὅταν, ἐν τοῖς ἀσκητικαῖς στρατοπέδοις, ὧν ὁ σκοπὸς εἶνε ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐφαρμογὴ στρατηγικῶν καὶ τακτικῶν κινήσεων, οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν, ἀνατρέποντες ἀκουσίως τοὺς στοιχειωδέστερους τῆς τακτικῆς κανόνας καὶ εἰσάγοντες ἄλλους ἀνυπάρχτους, ἀναγκάζωσι τοὺς ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῶν ἀξιωματικούς, ἀποβάλλοντες πᾶν τοῦ ἐπαγγέλματος γόητρον, νὰ ἐπαναλαμβάνωσι τὴν τετριμμένην παρ' ἡμῖν φράσιν, δὲν εἶνε αὕτη κατάστασις στρατοῦ; ὅταν τέλος δὲν ἐλύθη εἰσέτι ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων σωματάρχων τὸ ἀπ' ἐτῶν ἀπασχολοῦν αὐτοὺς δύσκολον πρόβλημα τῆς ἐνώσεως δύο ταγμάτων πρὸς ἐγκύμνωσιν, εἶνε δυνατόν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τοιοῦτος στρατὸς δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πυρὴν καὶ φωτῶριον, οὕτως εἰπεῖν, ἐξ οὗ θ' ἀντληθῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι ζωτικαὶ δυνάμεις πρὸς καταρτισμόν καὶ μόρφωσιν 40—60000 μαχητῶν;

Αἱ τελευταῖαι δὲ τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους συμφοραὶ δὲν μᾶς

χρησιμεύουσι τέλος ὡς πικρὸν μάθημα, ὅποταν ἅπανα ἡ Εὐρώπη γιγνώσκη, ὅτι τὸ ἔθνος τοῦτο, ἰσχυρὸν καὶ πλούσιον, ἐπαναπαυόμενον ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ 1866 καὶ ἐπὶ τῶν τροποποιήσεων καὶ βελτιώσεων, ἅς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν τῷ στρατῷ ἐπῆνεγκεν, ἀπέτυχε πληρέστατα, μηδὲν κατανοήσαν, ὅτι ἡ διὰ νέου τινὸς θεσμοῦ αὐξήσις τῶν στρατιωτικῶν του δυνάμεων στενωδῶς μετὰ τῆς ἐν γένει τοῦ ἔθνους διοικήσεως συνδέεται, αἱ δὲ πρὸ αἰῶνος βαθμιαῖαι καὶ κανονικαὶ ἐν τῷ Πρωσικῷ στρατῷ παντοειδεῖς βελτιώσεις δὲν ἠδύνατο ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ νὰ κατανοηθῶσι καὶ ἐφαρμοσθῶσι ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε εἶχεν ἀνάγκην ριζικῆς ἀναπλάσεως;

Ἄναμφίλεκτον εἶνε, ὅτι ὁ ἡμέτερος στρατὸς ἐμπεριέχει πλεῖστα ἠθικὰ στοιχεῖα, τὰ μάλιστα συντελοῦντα εἰς τὴν τελείαν αὐτοῦ μόρφωσιν, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀφ' ἐνὸς μὲν ἢ μὴ ἀνάπτυξις τούτων, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ παντελής τῶν ὕλικῶν στοιχειῶν ἔλλειψις (1), τὰ μέγιστα ἐπιδρῶντα, καθιστῶσι τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ ἰδανικὴν. Ἄναμφιβόλως, ὅταν βλέπωμεν τὰ διαφορὰ ὄπλα καὶ σώματα, ἐξ ὧν ὁ ἡμέτερος στρατὸς συντίθεται, νὰ μὴ δύνωνται, ἔνεκα τῆς ἀτελεστάτης ἐπιστημονικῆς καὶ πρακτικῆς αὐτῶν ἐκπαιδύσεως, οὐ μόνον νὰ ἐκπληρώσωσιν ἐν ἀπλουστάτῳ ἀσκητικῷ στρατοπέδῳ τὰ ὑπὸ τῆς τακτικῆς ἐπιβαλλόμενα αὐτοῖς καθήκοντα, ἀλλὰ καὶ ἡ στοιχειωδέστερα

(1) Ἐκαστος στρατὸς συγκροτεῖται ἐκ δύο εἰδῶν καὶ λίαν ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένων στοιχειῶν· τῶν μὲν ἠθικῶν, τῶν ἐκ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ιδιοσυγκρασίας τοῦ ἔθνους, τῆς ἱστορίας καὶ τῶν παραδόσεων καὶ τῆς καθολικῆς αὐτοῦ ἐκπαιδύσεως ἐξαρτωμένων, τῶν δὲ ὕλικῶν, τῶν ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ στρατοῦ, τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκπαιδύσεως τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν, καὶ τοῦ ὀπλισμοῦ ἐξαγομένων.

αὐτῶν τακτικὴ κίνησις νὰ γίνηται τὸ ἀντικείμενον τῶν πικροτέρων εἰρωνειῶν (1), τότε φρονοῦμεν ὅτι ποσῶς δὲν ἀδικοῦμεν ἡμᾶς ἀποκαλοῦντες τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ ἰδανικὴν. Ἄλλὰ ποῖα τὰ αἷτια τῆς ἰδανικῆς ταύτης καταστάσεως; Πρέπει ἄρα ν' ἀποδώσωμεν ταύτην εἰς τὸ ἀκατάλληλον τῶν ὑπαρχόντων νόμων καὶ κανονισμῶν; Παντάσασιν! Ἡ τοῦ στρατοῦ τὴν σήμερον κατάστασις δὲν προέρχεται οὔτε ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαίων δαπανῶν, οὔτε ἐκ τοῦ πλημμελοῦς τῶν ὑπαρχόντων νόμων καὶ κανονισμῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς κακίστης αὐτοῦ καὶ τῆς ἐν γένει τοῦ ἔθνους διοικήσεως.

Διότι ἀληθὲς εἶνε, ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ περὶ ἀπογραφῆς ἐν χρήσει νόμος, ἐπιβαρύνων τὴν μᾶλλον ἄπορον καὶ ἀπαίδευτον τάξιν, καὶ ἀπαλλάττων τὴν μᾶλλον εὐπορον καὶ νοήμονα, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ περὶ ἀντικαταστάσεως, ἀναπτύσσων ἀντὶ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα αἰσθήματος τοῦ καθήκοντος ἰδέας κερδοσκοπικᾶς, ἀναξίας τοῦ προορισμοῦ τοῦ στρατοῦ, ἐπιδρῶσιν εἰς

(1) Κατὰ τὸ τῷ 1869 ἐν Μονοματίῳ τελευταῖον ἀσκητικὸν στρατόπεδον, καθ' ὃ πάντοτε ἐν τῷ πεδίῳ ἀνετράπησαν οἱ στοιχειωδέστεροι τῆς στρατηγικῆς καὶ τῆς τακτικῆς ἐλιγμοὶ, παρετηρήθησαν ὑπὸ πλείστων ἀξιωματικῶν καὶ τὰ ἐξῆς δύο ἀξιοσημείωτα γεγονότα· 1ον ἐν κρισίμῳ τινὶ τοῦ ἀγῶνος στιγμῇ (dans un moment decisif) τὸ ὑπὸ τῶν ἡμιόνων κινούμενον ὄρεινόν πυροβολικὸν ἐξεπλήρωσε καθήκοντα ἐφίππου. 2ον Ἡμέραν τινὰ, καθ' ἣν ὁ ἐν τῷ στρατοπέδῳ στρατὸς διηρέθη εἰς δύο σώματα, ἵνα τὸ μὲν καταλαμβάνον ἐπικαίρους τινὰς θέσεις ὑποστηρίξῃ τὴν ἄμυναν, τὸ δὲ ἀναλαμβάνον τὴν ἐπίθεσιν ἐδιώξῃ τοὺς ἀμυνομένους ἐκ τῶν θέσεων, παρετηρήθη καὶ πάλιν τὸ ἐξῆς. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Γεν. Ἐπιτελῶν τοῦ ἐπιθετικοῦ σώματος διέθεσε πρὸ τοῦ ἀγῶνος τόσον ἐπιτηδεῖας τὰ πρὸς ἐπίθεσιν στρατεύματα, ὥστε κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ περίοδον ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιθετικοῦ σώματος εὗρεθη ἐγκαταλειμμένος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἵππου τουφεκίζόμενος καὶ μυδροβολούμενος ἐφ' ἑαυτὸν ὡραν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.

τὴν ἀτελῆ τῶν μαχητῶν μόρφωσιν, οὐδέποτε ὅμως εἰς τὴν ὀσημέραι αὐτῶν κατάπτωσιν, ἂν ἀμφοτέροι οὗτοι οἱ νόμοι πιστῶς ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἐφηρμόζοντο. Μήπως δὲ στρατολογικὸς νόμος ἐπιτρέπη τὴν ἐν τῷ στρατῷ εἰσοδὸν ἀνδρῶν σωματικῶς καὶ διανοητικῶς πολλακίς ἀνικάνων, καὶ τὴν ἐξαιρέσιν ἄλλων ῥωμάλειων καὶ νοσημόνων; Μήπως δὲ περὶ ἀντικαταστάσεως νόμος ἐπιτρέπη τὴν κατάταξιν καὶ ἀνακατάταξιν ἀνδρῶν ὑπερηλικῶν καὶ πολλακίς κακοήθων; Μήπως τέλος οἱ τὸν στρατὸν διέποντες νόμοι καὶ κανονισμοὶ ἐπιτρέπωσι τὰς καθ' ἑκάστην λαμβανούσας χώραν παντοειδῆς παρανομίας καὶ καταχρήσεις;

Ἄληθές εἶνε προσέτι, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, ἀπασχολοῦν τὸ μεγαλειότερον μέρος τῆς ἐνεργητικῆς τοῦ στρατοῦ δυνάμεως, ἐπιδρᾷ μεγάλως εἰς τὴν ἀτελῆ τοῦ πεζικοῦ μόρφωσιν, οὐδέποτε ὅμως μέχρις ἀποβολῆς παντὸς τακτικοῦ πνεύματος, ἂν, κατὰ τὴν ὀρθὴν τοῦ συναγματάρχου Κ. Κορωναίου γνώμην, αἱ διὰ τὴν ἀσφάλειαν στρατιωτικαὶ δυνάμεις, διαιρούμεναι εἰς τρία τμήματα, ἐτοποιητοῦντο τὸ μὲν εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὰ δὲ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὥστε καὶ μείζονας εἰς τὸν τόπον νὰ προσενέγκωσιν ὑπηρεσίας, καὶ τὴν δυνατὴν μόρφωσιν νὰ ἐπιτύχωσιν.

Ἄληθές εἶνε τέλος, ὅτι ἡ ἔλλειψις σχολείου τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ ἵππικοῦ, καὶ ἐτέρου ἐφαρμογῆς τῶν εἰδικῶν ὄπλων, ἐπιδρᾷ εἰς τὴν ἀτελῆ τῶν ἀξιωματικῶν ἐπιστημονικὴν ἢ πρακτικὴν ἐκπαίδευσιν, οὐδέποτε ὅμως εἰς τὴν σήμερον ἀτελεστάτην, ἂν οἱ διοικηταὶ τῶν διαφόρων ὄπλων καὶ σωματῶν, συναθροίζοντες τοὺς ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῶν ἀξιωματικούς καθ' ὥρισμένας ἡμέρας καὶ ὥρας, ὑπεχρεοῦντο νὰ μεταδίδωσιν αὐτοῖς τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ τὰς ἐκ τῆς πείρας αὐτῶν κτηθείσας γνώσεις, πραγματευόμενοι διά-

φορα ἐπιστημονικὰ καὶ πρακτικὰ ζήτήματα, καὶ δίδοντες σὺν ἑνὶ ὀνόματι εἰς ἅπαντας τοὺς ἀξιωματικούς προβλήματα πρὸς λύσιν καὶ ὑπομνήματα πρὸς σύνταξιν. Διότι μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1866 καὶ αὐτοὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν στρατῶν, κατανόησαντες ὅτι μὲ τὴν σημερινὴν τῆς πολεμικῆς πρόοδον οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν διαφόρων ὄπλων καὶ σωματῶν, ἵνα ἐν πολέμῳ ἐκπληρώσωσι τὰ σπουδαῖα αὐτοῖς ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα, δὲν ἀρκοῦσιν οὔτε αἱ ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς σχολαῖς ἀποκτηθεῖσαι τῶν ἀξιωματικῶν γνώσεις, οὔτε ἡ ἐν τοῖς συντάγμασι πρὸ ἐτῶν τετριμμένη αὐτῶν ἐκπαίδευσις, ἀνευ τῆς ἐνδελεχοῦς καὶ τῆς καθ' ἑκάστην ἐπιστημονικῆς αὐτῶν ἀπασχολήσεως, καθιέρωσαν τὰς λεγομένας συνεδριάσεις (conferances), ἐν αἷς οἱ διοικηταὶ καὶ οἱ ὑποδιοικηταὶ τῶν συναγματῶν πραγματεύονται διάφορα ἐπιστημονικὰ καὶ πρακτικὰ τῶν ὄπλων ἢ τῶν σωματῶν, εἰς ἃ ἀνήκουσι, ζήτήματα. Ὅποια ἐκ τῶν συνεδριάσεων τούτων προκύπτει εἰς τοὺς ἀξιωματικούς ὠφέλεια, ὅταν οὗτοι, προσηκόντως στρατιωτικῶς κατηρτισμένοι, διηνεκῶς ἐκπαιδεύονται; Ὅποια δ' αἰσθήματα αὐτοῖς ἀναγεννῶνται, ὅταν βλέπωσι τοὺς σωματάρχας τῶν ἐνημέρους εἰς τὴν πολεμικὴν ἐπιστήμην, καὶ πραγματευομένους τὰ διάφορα τῆς ἡμέρας ἐπιστημονικὰ καὶ πρακτικὰ ζήτήματα μετὰ τῆς ἐμβριθείας ἐκείνης καὶ σαφηνείας, τῆς ἐμφανήσεως τὰς βαθείας ἐπιστημονικὰς καὶ τὰς ἐκ τῆς πείρας αὐτῶν κτηθείσας γνώσεις; Ὅποια τέλος ἐμπιστοσύνη καὶ ὑπόληψις παρὰ τοῖς ἀξιωματικοῖς πρὸς τοὺς σωματάρχας προσκτάται, ὅταν ἐκ τῶν προτέρων γινώσκωσιν, ὅτι πᾶσα τῶν σωματάρχων διαταγή, ἀφορῶσα τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ πρακτικὴν αὐτῶν ἐκπαίδευσιν, οὐδενὸς χρήζει σχολίου, ὡς ἐμπεριέχουσα τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἀλήθειαν; Τοιαύτας λοιπὸν διατάξεις καὶ ἔθιμα ὀφείλει τὴν σήμερον ὁ ἡμέτερος

στρατός νὰ ἐπιδιώξη, καὶ οὐχὶ θεσμούς καὶ στρατιωτικούς ὀργανισμούς, σκοποῦντας τὸ πῶς νὰ γίνωσι τὰ 10 τάγματα 20, τὰ 20, 40, καὶ οὕτω καθεξῆς, ἂν καὶ δυστυχῶς κάλλιστα κατανοοῦμεν, ὅτι εὐκολώτερον τὴν σήμερον ἀποβαίνει ἢ ἐν τῇ Βουλῇ ἐπιψήφισις θεσμοῦ, δι' οὗ νὰ δεκαπλασιαζῆται ὁ ἡμέτερος στρατός, ἢ ἢ ἐν τῷ στρατῷ εἰσαγωγή ἀπλῆς τινος διατάξεως, σκοπούσης τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων, ἕνεκα τῆς στενῆς αὐτῶν μετὰ τοῦ στρατοῦ σχέσεως.

Τινὲς νομίζουσιν, ὅτι ἢ ἐν τῷ στρατῷ ἰδρύσει βιβλιοθηκῶν μεγάλως θέλει συντελέσει εἰς τὴν μόρφωσιν αὐτοῦ. Ἡμεῖς τούναντίον ἐκ τῆς ἀρχῆς ἀναχωροῦντες, ὅτι αἱ ἐν στρατῷ τινι ὑπάρχουσαι βιβλιοθήκαι, προϋποθέτουσιν αὐτὸν τυχόντα τῆς δεούσης μορφώσεως καὶ διηνεκῶς εἰς τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ καταγινόμενον, φρονοῦμεν, ὅτι ἂν, ὅπως τὴν σήμερον ὁ στρατός συγκροτῆται, ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος μετασχηματισθῆ εἰς στρατιωτικὴν βιβλιοθήκην, αἱ τοῦ στρατοῦ γνώσεις οὔτε κατὰ κεραίαν θὰ αὐξηθῶσιν. Διότι ἢ ἰδέα τῆς ἰδρύσεως πρακτικῶν βιβλιοθηκῶν, ἔχουσα ὑπὲρ αὐτῆς τὸν καθ' ἑκάστην αὐξανόμενον πόθον περὶ τὴν πολεμικὴν ἐπιστήμην, ἐκ πρώτης ὄψεως ἐξεταζομένη φαίνεται παραγωγὸς ὠφελίμων ἀποτελεσμάτων, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν στρατιωτικὴν ἐκπαίδευσιν. Παρ' ἡμῖν ὁμως ὑπάρχουσιν ἀποχρῶντες λόγοι, δι' οὓς δυστυχῶς τὸ ἐπὶ τοσοῦτον παρὰ τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς στρατοῖς λυσitteλὲς πρὸς μόρφωσιν τῶν ἀξιωματικῶν μέσον καθίσταται ὅσον εὐγενῆς, τόσον καὶ ἀνωφελῆς πρόνοια. Καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος. Ἡ ὑπαρξὶς στρατιωτικῶν βιβλιοθηκῶν προϋποθέτει στρατιωτικὰς ἀπορίας· αἱ δὲ στρατιωτικαὶ ἀπορίαι ἀναφύονται ἐκ τῆς κατ' ἐξακολούθησιν ἐπιστημονικῆς καὶ, οὕτως εἰπεῖν, πρακτικῆς τῶν στρατῶν ἐνεργείας, εἴτε ἐν τακτικοῖς γυμνασίοις, εἴτε ἐν ἀσκητικοῖς στρατοπέδοις, εἴτε, ὅπερ τὸ κυριώ-

τερον, ἐν ταῖς μάχαις. Οὐδὲν ἐκ τούτων παρ' ἡμῖν ὑπάρχει. Ἄλλως, μήπως αἱ εἰς σώματά τινα τῆς πρωτεύουσας πρὸ ἐτῶν ὑπάρχουσαι βιβλιοθήκαι ἐχρησίμευσάν ποτε πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν τῶν σωμάτων; Αἱ βιβλιοθήκαι εἰσὶν ἀναγκαῖαι καὶ ἀπαραίτητοι ἐν τοῖς στρατοῖς ἐκείνοις, ἐν οἷς οἱ σωματάρχαι ὑποχρεοῦνται καὶ εἶνε εἰς κατάστασιν διηνεκῶς ν' ἀπασχολῶσι τοὺς ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῶν ἀξιωματικούς εἰς ἐπιστημονικὰς καὶ πρακτικὰς ἐργασίας· ἄλλως δὲν χρησιμεύουσιν, εἰμὴ ὡς ἀπλοῦν κόσμημα τῶν ἐν τοῖς στρατῶσιν αἰθουσῶν τῶν σωματαρχῶν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐκ τῶν προεκτεθέντων δυστυχῶς καταδεικνυται, ὅτι ὁ ἀπὸ τριακονταετίας ὑφιστάμενος ἡμέτερος στρατός δὲν ἠδυνήθη εἰσέτι νὰ τύχῃ τῆς δεούσης μορφώσεως, θεωροῦμεν ἄδικον καὶ ἐπιβλαβὴ ἅμα πᾶσαν αὐτοῦ αὐξῆσιν, καὶ ταῦτα, ὁπόταν κάλλιστα πάντες γιγνώσκωμεν, ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος, ὃν μικρὸν, πτωχὸν καὶ ἀνωμάλως εὐνομούμενον, δὲν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ (ὡς τὸ Πρωσικὸν κατὰ τὸ 1814 ἔπραξε) τὴν ὀλιγάριθμον τοῦ στρατοῦ μας δύναμιν καὶ τὰς ἀναγκαῖας πρὸς αὐξῆσιν αὐτοῦ δαπάνας διὰ τῶν πλεονεκτημάτων, ἅτινα ἐπιφέρει ἢ ἐφαρμογὴ ἀρχῶν ἐρειδομένων ἐπὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Περαίνοντες ἤδη φρονοῦμεν, ὅτι τὸ ζωτικώτερον τοῦ στρατοῦ ζήτημα ἔγκειται οὐχὶ ἐν τῇ αὐξήσει, ἀλλ' ἐν τῇ μορφώσει αὐτοῦ, ἧς ἢ ἐπιτυχία ἐξαρτᾶται ἐξ ὑπουργοῦ, ὁ ὁποῖος, μηδὲν ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐπηρεαζόμενος, ἐμπορούμενος δὲ ὑπὸ τῆς μόνης ἰδέας τῆς μορφώσεως τοῦ στρατοῦ, ἀπαιτήσῃ πρῶτον μὲν τὴν ἀκριβῆ τῶν νόμων καὶ τῶν κανονισμῶν ἐφαρμογὴν, καὶ τὴν εἰς ἕκαστον βαθμοφόρον ἀπαιτουμένην ἰκανότητα καὶ εἰδικὴν καθ' ὄπλον ἐπιδεξιότητα, εἶτα δ' ἐρευνᾷ τὰς παντοειδεῖς ἐν τῷ στρατῷ ἐλλείψεις, καὶ ἐπιφέρων σπου-

δαίας τροποποιήσεις και βελτιώσεις, να αναδιοργανώσει αὐτὸν κατὰ τὰς νεωτέρας τῆς ἐποχῆς ἀρχάς, καὶ καταστήσῃ αὐτὸν ἀληθῆ καὶ πραγματικὸν πυρῆνα ἐπέρου μείζονος. Ἄλλως πᾶσαν τὴν σήμερον δι' οἰοῦδηποτε ὀργανισμοῦ ἐπαισθητὴν τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ αὐξήσιν, ἐπειδὴ αὕτη στενωδὸς μετὰ τῆς διοικήσεως τοῦ τόπου καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ συνδέεται, θεωροῦμεν οὐ μόνον ἀλυσιτελεῖν, ἀλλὰ καὶ μεγίστων συμφορῶν παραίτιον.

Ἐγγραφοὺς τὴν 10 Δεκεμβρίου 1871.

Κ. Α. Π. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΗΛΣ.

ΠΕΡΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

«Τόδε γε μὴν τοῦ Λυκούργου πῶς οὐ
 •μεγάλως ἄξιον ἀγασθῆναι; ὅς, ἐπειδὴ κα-
 •ντέμαθεν, ὅτι οἱ μὴ βουλόμενοι ἐπιμελεῖ-
 •σθαι τῆς ἀρετῆς οὐχ ἱκανοὶ εἰσι τὰς πα-
 •τριδας αὔξειν, ἐκεῖνος ἐν τῇ Σπάρτῃ ἡ-
 •ανάγκασε δημοσίᾳ πάντας πάσας ἀσκεῖν
 •εἰς τὰς ἀρετάς.» (Ξενοφῶντος Λακεδαιμον.

Πολιτεία, Κεφ. 1', § 4.)

Πολλοὶ πολλάκις ἐκ τῶν ἐν τοῖς μάλιστα εὐδοκίμοις λό-
 γιοι στρατιωτικοὶ πολλὰ ἔγραψαν περὶ τῆς στρατιωτικῆς διορ-
 γανώσεως τῆς πατρίδος ἡμῶν, διαφόρους προτείνοντες ὀργανι-
 σμοὺς καὶ διάφορα συστήματα· ἡμεῖς, καίτοι μὴ κεκτημένοι
 τὰς ἀπαιτούμενας γνώσεις, ἐρχόμεθα οὐχὶ νὰ ὑποδείξωμεν
 ἢ νὰ ἐκφέρωμεν σχέδιον τοιοῦδε ἢ τοιοῦδε ὀργανισμοῦ, κα-
 θόσον τοῦτο ἄλλοις δέδοται, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ ἐκφέρωμεν γνώ-
 μας τινὰς ὡς πρὸς τὴν προκαταρκτικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν κατὰ
 καιροὺς ἀπαρτισόντων τὸν μικρὸν ἡμῶν στρατὸν ἀτόμων.

Ἀναγινώσκων τις τὴν ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ θαυμα-
 στοῦ τούτου στρατηγοῦ καὶ συγγραφέως, περιγραφομένην πο-
 λιτείαν τῶν Λακεδαιμονίων, θέλει θαυμάζει μεθ' ὀπόσης λε-
 πτότητος καὶ ὀξυνοίας ὁ μέγας τῆς Σπάρτης νομοθέτης με-
 τέβαλε πᾶν ἐλάττωμα τῶν συμπολιτῶν του εἰς προτέρημα,
 ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς διαπλάσεως τῶν μη-
 τέρων, καὶ ποδηγητήσας διὰ σοφῶν νόμων καὶ διατάξεων πᾶ-
 σαν πράξιν καὶ ἀνάγκην φυσικὴν πάσης ἡλικίας, ἀπὸ τῆς νη-

πιακῆς μέχρις αὐτοῦ τοῦ γήρωος, ὅπερ τόσον σεβαστὸν καὶ λατρευτὸν τοῖς πᾶσιν ἐπέταξεν.

Πρὸς τί ἐπιζητοῦμεν τὸν τοιάυδε ἢ τοιοῦδε τρόπον τῆς στρατιωτικῆς διοργανώσεως, ὅταν ἀφίνωμεν τὴν νεολαίαν μας ἐν τε τοῖς ἀλληλοδιδασκτικοῖς καὶ Ἑλληνικοῖς σχολείοις, ἐν τοῖς Γυμνασίοις καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Πανεπιστημίῳ, ὅταν ἀφίνωμεν, λέγω, αὐτὴν ὅλως ἀχαλίνωτον εἰς τὴν σφοδρὰν ὁρμὴν τῶν νεανικῶν παθῶν, ἀγύμναστον ἐν τε τῇ σωμαστικῇ καὶ τοῖς ὀπλοῖς καὶ ἡμιμαθῇ εἰς τὰς γραμματικὰς γνώσεις, ἔχουσαν δὲ τὴν γνῶσιν τῆς στρατιωτικῆς τέχνης, ὅσην εἶχεν ὁ στρατιωτικὸς ἐκεῖνος, ὅστις, ἀκούσας ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἀφῆκεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης πολλοὺς ἐχίνους, ἀνέκραξεν ἐκπεπληγμένος «ποῦ εὔρεν ὁ ἐχθρὸς αὐτὰ τὰ ὀστρακόδερμα, ἀφοῦ ἡ θάλασσα ἀπέχει πολὺ μακρὰν ἀπ' ἐδῶ!» ἡ ἀλλοπῆ ἀλλοπῆ

Ἦναί πανθομολογούμενον, ὅτι τὸ καλὸν ὑλικὸν ἀποκαθιστᾷ καλὰ καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ γινόμενα ἔργα. Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐν τοῖς στρατοῖς καθίσταται ἀνάγκη. Ἴνα ἡ στρατὸς τις ἀντάξις τῶν προσδοκιῶν τῆς πατρίδος, πρέπει τὰ συγκροτοῦντα αὐτὸν ἄτομα, οὐ μόνον νὰ ἐμφαυῶνται ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ πνεύματος, ἤτοι τῆς πρὸς τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν ἀγάπης, μέγχι λατρείας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτος, τῆς πρὸς τὴν θρησκείαν ἀγάπης, καὶ τέλος νὰ κατέχωσιν ἐν ἑαυτοῖς ἀπάσας τὰς ἀρετάς. Ἡμεῖς ὅμως παρασάγγας ὅλους ἀπέχομεν τούτων.

Οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ, ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ πρὸς στρατείαν ὑποχρέωσις θεωρεῖται ὑπὸ πάντων ὡς ὁ χερίστος θεσμὸς, ὡς μάλιστα τέλος· ὅτι πολλαὶ μητέρες κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κληρώσεως τῶν στρατευσίμων πολλὰ καλοῦσι θυμιάματα καὶ κηρία πρὸ τῶν εἰκόνων τῶν ἁγίων, ἐκτετεύουσαι καὶ τὴν θεῖαν ἀντίληψιν ἐκζητοῦσαι ὑπὲρ τῶν υἱῶν των, ἵνα μὴ

τύχωσιν ὑποχρεωτικοῦ κλήρου· ὅτι πολλοὶ πατέρες μεταχειρίζονται πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον μέσον πρὸς διαγραφὴν τῶν υἱῶν των ἐκ τῶν στρατολογικῶν καταλόγων· καὶ οἱ πολλοὶ δὴμαρχοὶ καὶ ἱερεῖς, ὑποτασσόμενοι τῷ τῶν πάντων κυρίῳ χρυσῷ, πλείστας ὅσας πλαστογραφίας διαπράττουσιν ὑπὲρ τοῦ δεῖνος ἢ δεῖνός κληροῦχος. Καὶ ταῦτα πάντα, διότι, ὡς προείπομεν, ἀντὶ νὰ ἀναλογισθῶσι τὰ σπουδαῖα ἔργα τῆς ὑπηρεσίας τοῦ στρατιώτου, τὰ εὐγενῆ αὐτοῦ καθήκοντα καὶ τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν, ἣτις ἐπιφυλάσσεται αὐτῷ, θεωροῦσιν ἀπ' ἐναντίας τὴν πρὸς στρατείαν ὑποχρέωσιν ὡς μέγα δυστύχημα.

Ὁ ὑπὸ τὴν ἐπιβροχὴν τοιούτων προλήψεων ἀποστελλόμενος εἰς τὸν στρατὸν κληροῦχος, ἐρωτῶμεν, ὁποῖαν πρὸς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ διατρέφει ἀγάπην; Οὐδεμίαν. Τὰ πάντα τῷ φαίνονται βάρη δυσβάστακτα, καὶ τὸ γυμνάσιον καὶ αἱ διαφοροὶ ὑπηρεσίαι· δυσπιστεῖ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους του, νομίζων πᾶσαν αὐτῶν διαταγὴν ὡς αὐξήσιν τῶν βασάνων του· ἀποκαθίσταται δὲ δυσπιστος, κρυψίνους, καὶ ἡ προσποιούμενος τὸν ἀσθενῆ καταφεύγει εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ἵνα οὕτως ἀποφύγῃ τὰ βάρη τῆς ὑπηρεσίας, ἢ διὰ πλαγίων μέσων λαμβάνει συνεχεῖς ἀδείας ἀπουσίας. Ποσάκις δὲν εἶδομεν πολλοὺς τοιούτους κλαίοντας ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῆς προτέρας ζωῆς των! Καὶ πολλοὺς πολλάκις ἠκούσαμεν ἐκφωνοῦντας· «Ἄχ! καὶ νὰ ἤμουνα ὅτ' ἀπροβατάκι μου!» Ἐρωτῶμεν, ὁ ὑπὸ τοιούτων ἀτόμων ἀποτελούμενος στρατὸς δύναται νὰ ὀνομασθῇ στρατὸς; Οὐχί.

Ἴσως μᾶς ἐρωτήσῃ τις, ἀλλὰ πάντες οἱ τὸν στρατὸν ἡμῶν ἀποτελοῦντες τοιοῦτοι εἰσίν; Δὲν λέγομεν τοῦτο ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐλλείπει ἐκ τοῦ στρατοῦ ἡμῶν τὸ στρατιωτικὸν πνεῦμα, τὸ ποδηγετοῦν τὸν στρατιώτην εἰς ἀπάσας αὐτοῦ τὰς πράξεις, καὶ καθιστῶν αὐτὸν ἡμίθεον, καὶ ἐπομένως τὴν στρατιωτικὴν

στολήν, τὸ προνομιούχον ἔνδυμα τῶν ἡγεμόνων καὶ βασιλέων.

Παρὰ τοῖς προγόνοις ἡμῶν ἀρχαίοις Ἕλλησι τὸ νομοθετεῖν, τὸ δικάζειν καὶ τὸ στρατιωτικῶς ὑπηρετεῖν ἦσαν χαρακτηριστὲς ἀχώριστοι τοῦ πολίτου τοῦτο ὁμῶς συνέβαινε, διότι ὁ νόμος, ἀνατρέφων τὸν πολίτην ἐν τε τοῖς ὅπλοις καὶ τῷ πρὸς τοὺς νόμους σεβασμῷ, παρηκολούθει αὐτὸν πανταχοῦ, ἐν τε τῇ ἐκστρατείᾳ καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ δήμου, καὶ οὐδαμῶς τὸ ἄτομον εἶχεν ἀξίαν, εἰμὴ ὡς μέλος τῆς πολιτείας, ἥτις ἦτο ἡ πηγὴ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ ἀνθρώπου.

Παράδειγμα ἀψευδὲς τοῦ λόγου μας εἶναι αἱ Θερμοπύλαι, τὸ αἰώνιον ἐκεῖνο μνημεῖον τοῦ πρὸς τοὺς νόμους σεβασμοῦ τῶν τριακοσίων.

Ἔφη, ἄγγελον Λακεδαιμονίους ὅτι τῆδε κείμεθα, τοῖς κείνων νομίμοις πειθόμενοι.

Διδακτικὸν ἐπιτύμβιον, συνοψίζον ἐν δυοῖς στίχοις τὸν πρὸς τοὺς νόμους σεβασμὸν καὶ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ὀφειλὴν τοῦ πολίτου.

ὑπὸ τοιοῦτου πνεύματος λοιπὸν ἐμφορούμενοι οἱ προπάτορες ἡμῶν, ἤγειραν τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα τρόπαια τοῦ Μαραθῶνος, Θερμοπυλῶν, Σαλαμῖνος καὶ Πλαταιῶν. Ἐπισκοπῶν ἀφ' ὕψηλοῦ θρόνου ὁ μονάρχης τῆς Ἀσίας τὰ ἀναριθμητὰ αὐτοῦ πλήθη παρὰ τὴν Σηστὸν, «τί θ' ἀντιτάξωσιν οἱ Ἕλληνες κατὰ τοσούτων δυνάμεων;» εἶπε πρὸς τὸν παρακολουθοῦντα αὐτὸν ἐξόριστον βασιλέα τῆς Σπάρτης Δημάρατον «Τῇ Ἑλλάδι ἀρετὴ ἐστὶν ἀπὸ σοφίας κατειργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ» εἶπε ὁ ἐξόριστος Σπαρτιάτης γαλάσαντος δὲ τοῦ Ξέρξου ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀριθμοῦντος τὰς ὀλίγας τῶν Ἑλλήνων δυνάμεις, «Ἐπεσσι σφί δεσπότης νόμος» προσεπιλέγει ὁ Δημάρατος καὶ πράγματι ὁ μὲν ἀγέρωχος μονάρχης εἶδεν

ἰδίους ὄμμασι τὴν ἤτταν τῶν ἀναριθμῶν αὐτοῦ πληθῶν, τῶν μόνον νόμον τὴν θέλησίν του γνωρίζοντων, ὑπὸ φούκτας Ἑλλήνων, ἐμφορούμενων ἐκ τοῦ πρὸς τοὺς νόμους σεβασμοῦ καὶ τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης.

Παραλείποντες πλείστα ὅσα ἱστορικὰ παραδείγματα ἡδυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν λόγων μας ἐκ τῆς ἱστορίας, τῆς τε Μακεδονικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς καὶ αὐτῆς τοῦ Μεσαιῶνος, ἐρχόμεθα εἰς τὴν νέαν ἱστορίαν τῆς πατρίδος μας.

Ἡχασάσης τῆς σάλπιγγος τοῦ πρωτομάρτυρος Ῥήγα, τραγωδούσης τὸ τοῦ Αἰσχύλου

Ἔφη παῖδες Ἑλλήνων! Ἴτε, ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ κλπ.

οἱ ἕως χθὲς δοῦλοι γίνονται στρατιῶται τῆς πατρίδος, οἱ δὲ σταυραετοὶ τοῦ Πίνδου, Ὀλύμπου, Οἴτης καὶ Ταυγέτου, ἀκατάσχετοι ὀρμῶσιν ἐπὶ τὰ ἄμετρα πλήθη τῆς Μουσουλμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ διασκορπίζουσιν αὐτὰ ὡς ἀγέλας προβάτων. Ἐπραττον ὁμῶς ταῦτα, ἐνόσω τὸ πνεῦμα τῆς πολιτείας καὶ ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος καὶ τῆς θρησκείας τοὺς ὑπεστήριξε καὶ δι' αὐτὸ πάνυ δικαίως ὁ νέος Τυρταῖος τῆς νέας Ἑλλάδος, ὁ ἐκ Ζακύνθου ποιητῆς Σολωμὸς, ἐξεφώνει ἐν τῷ δικαίῳ ἐνθουσιασμῷ του

Ἔφη τριακόσιοι σηκωθῆτε καὶ ξανάλθετε μὲ μᾶς, τὰ παιδιὰ σας νὰ τὰ ὄητε πόσο μοιάζουμε μὲ σᾶς.

Ἐκ τῶν ἄνω ἐκτεθέντων ἀρκούντως, πιστεύομεν, ἀπεδείξαμεν, ὅτι, διὰ νὰ μορφωθῇ στρατὸς τις καὶ καταστῆ αξιόμαχος, δὲν ἀπαιτεῖται μόνον ἐξάαιρετος ὀπλισμὸς καὶ ἀφθονία ἐπιτηδείων, ἀλλ' ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχῃ ἐν τοῖς ἀτόμοις, τοῖς ἀποτελοῦσι τὸν στρατὸν σύμπαντα, συναίσθησις τῆς ἀξίας τοῦ στρατιωτικοῦ ἐπαγγέλματος, σεβασμὸς πρὸς τοὺς νόμους καὶ

ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα. Οἱ Πρῶσσοι τότε κατίσχυσαν τῶν Γάλλων, ὅτε ἠθικοποιήθησαν, ἀναπτυχθέντες οὐ μόνον ἐν ταῖς ἀσκήσεσιν, ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς. Ὅλοι ἤξεύρομεν, ὅτι οἱ Πρῶσσοι στρατιώται, οὐ μόνον ὑπερέτερον τοὺς Γάλλους κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν πειθαρχίαν καὶ τὰς γνώσεις, τὰς τε γραμματικὰς καὶ τοπογραφικὰς· δὲν ἦσαν δὲ καὶ θρησκευτικῶς διεφθαρμένοι, ὅπερ κατὰ τὸ πλεῖστον συντείνει εἰς τὴν μὴ ἐξαχρεῖωσιν τῆς συνειδήσεως.

«Ἡ θρησκεία μᾶς διδάσκει νὰ πειθώμεθα εἰς τοὺς ἡγεμόνας μας, νὰ σεβώμεθα τοὺς ἀρχηγοὺς μας, ν' ἀνεχώμεθα πρὸς τοὺς ὁμοίους μας, νὰ ἤμεθα εὐπροσῆγοροι πρὸς τοὺς κατωτέρους μας, καὶ ν' ἀγαπῶμεν πάντας τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἑαυτοὺς» λέγει ὁ Μασσιλιανός.

Αἱ στρατιωτικαὶ ἀρεταὶ ἀποβάλλουσι τὴν ἀξίαν των, ἐὰν δὲν στηρίζονται ἐπὶ τῆς θρησκείας. Ἐὰν ἡ τιμὴ καὶ ἡ φιλοδοξία ἐχῶσι τόσον μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν ψυχὴν μας, τί δὲν θὰ κατωρθώσῃ ἡ θρησκεία, ἥτις εἶναι βαθέως ἐγκεχυραγμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν; Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ, ἀνεφώνει ὁ ἐνδοξὸς τουρκομάχος ναύαρχος Κανάρης, θέτων πῦρ εἰς τὸ πυρπολικόν του καὶ ἀνατινάξας πυρίκαυστον εἰς τὸν ἀέρα τὸν αἰμοδόρον Καρλῆν ἐμπροσθεν τῆς αἰμοσταγοῦς Χίου. Ὅποιον ἀφελὲς μεγαλεῖον θρησκευτικῆς πίστεως ἐν ταῖς τρισὶ ταύταις λέξεσιν!

Ὅταν λοιπὸν τὰς τάξεις τοῦ μικροῦ στρατοῦ μας πλήρωσιν ἄτομα ἐντελῶς ἀγράμματα, μηδεμίαν συναίσθησιν ἔχοντα τῆς ἀτομικῆς των ἀξίας, φεύγοντα καὶ φοβούμενα τὸν ἐνδοξὸν θεσμόν, τὸν μεταφέροντα αὐτὰ ἀπὸ τῆς ταξείως τοῦ πολίτου εἰς τὴν τοῦ στρατιώτου, μηδεμίαν θρησκευτικὴν ἀρχὴν ἔχοντα, καλῶσαν κατ' ὄνομα μόνον γνωρίζουσι, ὅτι εἶναι χριστιανοί,

καὶ μόνον δις, τρίς, καὶ πολλάκις καθόλου ἀνά πᾶν ἔτος φοιτῶντα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν, λέγομεν, αἱ τοιοῦτοι παρ' ἡμῖν στρατεύονται, τότε ὄχι τὸ Πρωεσικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνεπιληπτότερον στρατιωτικόν σύστημα καὶ ἂν ἐφαρμόσωμεν, οὐδέποτε θέλομεν ἀποτελέσει στρατὸν ὑπὸ τὴν πραγματικὴν τῆς λέξεως σημασίαν.

Τί ἀπαιτεῖται λοιπὸν προκαταρκτικῶς ἵνα μεταχειρισθώμεν πρὸς στρατιωτικὴν μόρφωσιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν; Ἀπακρινόμεθα.

Ἐν πρώτοις ἀπαιτεῖται ἡ γραμματικὴ ἐκπαίδευσις τῶν νέων νὰ καταστῇ ὑποχρεωτικὴ τοῖς πᾶσι (α), ἵνα οὕτω μὴ οἱ πλεῖστοι τῶν στρατευομένων ὡσι κατὰ τὴν ἀληθῆ τῆς λέξεως σημασίαν ξύλα ἀπελέκητα· δεῦτερον νὰ καταργηθῇ ἡ ἐξαγορὰ, δηλαδή ἡ ἀντικατάστασις, δι' οὗς λόγους ἐν προγενεστέρῳ ἄρθρῳ ἐκτεταμένως ἀνεπτύξαμεν· νὰ συνταχθῇ δὲ νόμος περὶ στρατολογίας τοιοῦτος, ὥστε ν' ἀφαιρῆ ἀπὸ τοῦ δημάρχου μονομερῶς τὴν σύνταξιν τῶν στρατολογικῶν καταλόγων· καὶ τοῦτο πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλων διὰ τὴν ἀφιλοκέρδειαν ἐνίων δημάρχων· νὰ ὁρισθῇ δὲ ὡς ἡλικία πρὸς στρατεύσιν, οὐχὶ ἀπὸ τοῦ 18ου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 20ου μέχρι τοῦ 26ου, καὶ τούτου συμπεριλαμβανομένου. Τρίτον ἐν ἅπασιν μὲν τοῖς ἀλληλοδιδασκτικοῖς σχολείοις νὰ εἰσαχθῇ ὡς ὑποχρεωτικὸν μάθημα ἡ γυμναστικὴ, ἡ μορφοῦτα καὶ διαπλάττουσα τὰ τε σώματα καὶ τὰς ψυχὰς τῶν παίδων, ἐν δὲ τοῖς σχολαρχείοις καὶ τοῖς γυμνασίοις τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἐν μὲν τοῖς πρώτοις μέχρι τοῦ σχολείου τοῦ στρατιώτου, καὶ ἐν τοῖς δευτέροις μέχρι τοῦ σχολείου τοῦ οὐλαμοῦ. Τούτου δὲ γινομένου, ἐπέρχεται καὶ οἰκονομία ἀρκετὴ εἰς τὸν προϋπολογισμόν τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, ἐκλείπουσι δὲ καὶ οἱ ὑπεράριθμοι ὑπαξιωματικοί, ὁ σκόλοψ οὗτος τοῦ στρατοῦ μας, καθόσον δύνανται ἅπαντες νὰ μετατεθῶσιν εἰς τὴν

(α) Συγγαίροντες ἀπὸ καρδίας τὸν συστάντα Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀναμένομεν εὐέλπιδες τὰ ἀγαθὰ διὰ τὴν πατρίδα ἀποτελέσματα τῶν προσπαθειῶν του.

ὕπηρεσίαν τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ τὸν τίτλον στρατιωτικοὶ διδάσκαλοι καὶ προγυμνασταὶ, εἰς βῆρος τοῦ ὁποίου καὶ νὰ μισθοδοτῶνται· καὶ τέταρτον καὶ τελευταῖον νὰ συστηθῶσι ἐν ἅπασι τοῖς τάγμασι σχολεῖα τάγματος, εἰς ἃ νὰ διδάσκωνται οἱ ὑπαξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται διάφορα μαθήματα τῆς στρατιωτικῆς τέχνης παρὰ τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων ἀξιωματικῶν, οὐ μόνον τῶν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν καὶ τοῦ μηχανικοῦ καὶ τοῦ πυρβολικοῦ, καθόσον εὐμοιροῦμεν πολλῶν τοιούτων πεπαιδευμένων· ἀνὰ πᾶν ἔτος δὲ, διὰ συναγωνισμοῦ νὰ πέμπωνται εἰς τὴν Εὐρώπην 5 ὑπαξιωματικοί, οἱ ἀριστεύοντες εἰς τε τὰς θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς ἐξετάσεις, καὶ δι' οὓς ἡ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἐξοδεύῃ εἰμὴ τὰ ἐξοδα τῆς μεταβάσεως καὶ ἐπανόδου καὶ μικρὸν ἡμερήσιον ἐπιμίθιον, ἔνεκεν τῆς ὑπερτιμήσεως τῶν τροφίμων ἐν Εὐρώπῃ. Μεταβαίνοντες δ' ἐκεῖ νὰ προσκολλῶνται εἰς τι σύνταγμα τοῦ σχετικοῦ τῶν ὄπλου, ἐν ᾧ παραμένοντες ἐπὶ δύο ἔτη ν' ἀσκῶνται καὶ τελειοποιῶνται θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς ἐπὶ τὸ τελειότερον· ἐπανακάμπτοντες δὲ, νὰ χρησιμεύωσιν ὡς προγυμνασταὶ καὶ διδάσκαλοι ἐν τοῖς σχετικοῖς τῶν σώμασιν.

Ταῦτα κατ' ἐμὲ γινόμενα καὶ πραγματοποιούμενα, ἔξουσιν ὡς πρακτικὸν ἀποτέλεσμα τὴν τελειοτάτην ἀνάπτυξιν τοῦ στρατοῦ μας καὶ καταστήσουσιν αὐτὸν πρότυπον στρατοῦ.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα γράψαντες, δὲν ἐνοήσαμεν νὰ προσβάλωμεν τὸν δυστυχῆ στρατὸν μας, οὔτε νὰ ἐπιβρίψωμεν ἐπ' αὐτὸν ἄδικον μομφὴν τινα. Τὸ μόνον αἶσθημα, ὅπερ μᾶς παρεκίνησεν, εἶναι ἡ πρὸς τὸν στρατὸν μας ἀγάπη, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ ἐν τῷ μέλλοντι.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΧΡΥΣΑΦΗΣ,

λοχίας ἱππικοῦ